

Інструкція для вчителів

Основоположні права

Тривалість 30 хвилин | вік 12 - 18

Вступ

Основоположні (або основні) права — це базові свободи, якими володіють громадяни демократичної країни. Прикладами є свобода слова та право на приватність. У більшості демократичних країн ці права ефективно захищаються та закріплені в законах або Конституції. Основні права є необхідними для демократичного суспільства. Не всі демократичні суспільства мають однакове тлумачення основоположних прав, а в деяких демократичних країнах вони під загрозою.

На цьому уроці учні досліджують такі питання, як-от: що основоположні права означають для мене? Що станеться з моїм повсякденним життям, якщо певні основні права будуть обмежені або скасовані? Основні права та демократія не є автоматичними й гарантованими. Якщо ці права обмежити або забрати, це може вплинути на кожного.

Учні також розмірковують над правами інших людей. Адже демократія — це не лише про твої права, але й про права інших; іншими словами — про наші права. І ці права можуть конфліктувати або обмежувати одне одного.

Навчальні цілі

- Учні розмірковують про основоположні права (їхню важливість) і те, що відбувається, якщо ці права частково чи повністю обмежуються.
- Учні дізнаються, що основні права належать усім, і відповідно враховують це.
- Учні вчать пояснювати свої думки та погляди.
- Учні практикують вміння слухати інших та їхню думку.

Організаційна підготовка

Завантажте й надрукуйте файл з основними правами, двосторонній друк. Дотримуйтесь інструкцій із нарізання на сторінці. Ви матимете набір карток для кожної групи з двох-трьох учнів.

Порада для цього уроку: повний урок складається з шести кроків, але також можна провести лише кроки 1–3, наприклад.

Покрокова інструкція

1 Вступ до теми основоположних прав у класі

Обговоріть такі питання, як-от:

- Що таке основоположні права і які з них ви знаєте?
- Які основні права ви використовуєте в повсякденному житті?
- Де закінчується ваше основоположне право і починається право іншої людини?
- Чи є основоположні права абсолютними й необмеженими? Чи означає свобода слова, що можна говорити все, що хочеш? Чи означає право на протест, що можна протестувати будь-де, будь-коли й проти будь-чого?

2 Початок роботи з наборами карток про основоположні права

Дайте кожній парі або групі з трьох учнів набір із шести карток з основоположними правами. Разом вони вивчають ці права. Вони обговорюють, яке право є найважливішим. Потім розташовують картки у порядку від менш важливого до найбільш важливого. Поясніть, що правильного чи неправильного порядку не існує. Важлива їхня думка.

3 Обмін рейтингами між двома групами

На цьому етапі кожна група приєднується до іншої групи. Вони обмінюються своїми списками і намагаються спільно створити новий. Потім обговорюють це у класі. Можна поставити такі запитання:

- Яке основоположне право ви поставили першим і чому?
- Як ваша група визначила порядок? Чи всі взяли участь у прийнятті рішення? Що це говорить про демократичні процеси у вашій групі?

4 Зворот карток: що відбувається, якщо право обмежується?

Поясніть учням, що на звороті кожної картки є приклад того, що може статися, якщо це право обмежити. Групи читають ці приклади й можуть змінити свій рейтинг, якщо захочуть.

5 Обговорення прикладів

Що учні думають про приклади обмеження прав? Чи змінило це їхній список?

Поговоріть про те, що права захищають не лише вашу свободу, але й свободу інших.

6 Спільна рефлексія у класі

Використайте такі питання, як-от:

- Чому всі основоположні права однаково важливі?
- Як впливає чиясь ідентичність або походження на те, які права вони вважають найважливішими?
- Чи вважаєте ви, що певні основоположні права у вашій країні зараз під загрозою?

Основоположні права

ОСНОВНЕ ПРАВО

**Право на рівне
ставлення**

ОСНОВНЕ ПРАВО

ОСНОВНЕ ПРАВО

**Свобода совісті та
віросповідання**

ОСНОВНЕ ПРАВО

ОСНОВНЕ ПРАВО

**Свобода
слова**

ОСНОВНЕ ПРАВО

ОСНОВНЕ ПРАВО

**Свобода мирних
зібрань та
асоціацій**

ОСНОВНЕ ПРАВО

ОСНОВНЕ ПРАВО

**Право
голосувати**

ОСНОВНЕ ПРАВО

ОСНОВНЕ ПРАВО

**Право на
приватність**

ОСНОВНЕ ПРАВО

Основоположні права

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

**Вас можуть оштрафувати
за атеїзм**

Ви можете ходити в мечеть,
але заборонено говорити про
релігію в громадських місцях

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

**Вам відмовили в роботі
через колір вашої
шкіри**

Дівчатам не дозволяється
продовжувати навчання після
закінчення середньої школи

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

**Учням заборонено
організувати протести у
своїй школі**

Заборонено проводити
демонстрації проти абортів

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

**Вас оштрафували за те,
що ви критикували
керівництво школи**

У вашій школі заборонено
говорити про політику

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

**ІТ-компанія відстежує ваші
дії в соціальних мережах і
використовує цю інформацію
проти вас**

Голосовий чат ігор
автоматично записується і
передається в поліцію

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА

**Тільки одна партія має право
брати участь у виборах**

Ви не маєте права
голосувати, якщо ваш дохід
нижчий за середній

ОБМЕЖЕННЯ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРАВА